

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«Μα πώς να πρωτομιλήσεις για τον έρωτα;»

Συγγραφή: ΜΑΡΙΑ ΤΟΛΥΜΕΝΟΥ

Εφαρμογή: ΜΑΡΙΑ ΤΟΛΥΜΕΝΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Μα πώς να πρωτομιλήσεις για τον έρωτα;

Εφαρμογή σεναρίου

Μαρία Τολυμένου

Δημιουργία σεναρίου

Μαρία Τολυμένου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

4^ο Γυμνάσιο Κερατσινίου

Χρονολογία

Από 29-1-2015 έως 24-2-2015.

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

5 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας.

II. Εικονικός χώρος: Facebook.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Όπως προβλεπόταν και στο συνταγμένο σενάριο, οι μαθητές ήταν εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας. Επίσης, γνώριζαν τη λειτουργία του Facebook, στο οποίο κλήθηκαν να εργαστούν σε κλειστή ομάδα.

Στο συνταγμένο σενάριο προβλεπόταν η εκπόνηση ορισμένων από τις δραστηριότητες στο εργαστήριο πληροφορικής. Καθώς όμως ήταν πολύ δύσκολη η πρόσβαση σε αυτό –σχεδόν όλες τις ώρες ήταν κατειλημμένο για τις ανάγκες του μαθήματος της πληροφορικής–, οι δραστηριότητες έγιναν με φορητούς υπολογιστές στην τάξη, τους οποίους είχαμε εξασφαλίσει για τις ώρες του σεναρίου.

Το συνταγμένο σενάριο προϋπέθετε και συνεργασία με τους καθηγητές των Εικαστικών και της Μουσικής. Κατά την εφαρμογή, όμως, δεν κατέστη δυνατή η συνεργασία αυτή, λόγω φόρτου εργασίας των συναδέλφων. Οι ώρες εφαρμογής του σεναρίου δεν συνέπιπταν με δικές τους κενές ώρες, οι οποίες θα τους επέτρεπαν να παρευρίσκονται στην τάξη μας.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Μαρία Τολυμένου, *Μα πώς να πρωτομιλήσεις για τον έρωτα;*, Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ΄ Γυμνασίου, 2013

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σύμφωνα και με το συνταγμένο σενάριο, στόχος ήταν να δουν οι μαθητές τη σημασία που έχει η απόδοση του νοήματος ενός λογοτεχνικού κειμένου με διαφορετικούς σημειωτικούς τρόπους οι οποίοι λειτουργούν συμπληρωματικά. Τα κείμενα είχαν θέμα τον έρωτα, θέμα που πιστεύουμε ότι αγγίζει ιδιαίτερα τους μαθητές. Αρχικά, οι μαθητές παρατήρησαν τον τρόπο με τον οποίο η εικόνα και η μουσική αποδίδουν τον ερωτικό λόγο και στη συνέχεια, τους ζητήθηκε να αναδείξουν και οι ίδιοι,

αξιοποιώντας την εικόνα, τον ήχο και τον λόγο, τη δική τους οπτική για τα ποιήματα που τους δόθηκαν με θέμα την ερωτική αγάπη.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Στόχος και της εφαρμογής, όπως και στο συνταγμένο σενάριο, ήταν να αναδειχθούν οι διαφορετικές ανταποκρίσεις των μαθητών, η διαφορετική νοηματοδότηση του κειμένου από τις ομάδες, μέσω της μεταγραφής του λογοτεχνικού κειμένου με ποικίλους σημειωτικούς τρόπους, τους οποίους θα επέλεγαν οι ίδιοι οι μαθητές κάθε φορά. Επιδιώχθηκε, σύμφωνα και με το συνταγμένο σενάριο, να γίνουν οι ίδιοι δημιουργοί του δικού τους κειμένου, και μάλιστα μέσα σε ένα επικοινωνιακό περιβάλλον που σχετίζεται άμεσα με την ηλικιακή φάση της εφηβείας, την καθημερινή τους εμπειρία και ενεργοποίηση, καθώς και με τα ενδιαφέροντά τους. Η επιλογή των δύο ποιημάτων, εξάλλου, δεν ήταν τυχαία, καθώς και τα δύο μοιάζουν με επιστολές προς κάποιο αγαπημένο πρόσωπο, πράγμα που συγκίνησε τους μαθητές.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες να αντιληφθούν, μέσα από μία βιοματική προσέγγιση, τη σημασία της έκφρασης των συναισθημάτων, εδώ της ερωτικής αγάπης.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να γνωρίσουν την πολυτροπικότητα ενός λογοτεχνικού κειμένου και τη σημασία της ως μέσου για την εμβάθυνση στη νοηματοδότηση του κειμένου,
- να συνειδητοποιήσουν τη σχέση της λογοτεχνίας με την προσέγγιση και την έκφραση του έρωτα.

Γραμματισμοί

Επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να διαπιστώσουν τις ποικίλες αναπαραστάσεις που μπορεί να λάβει ένα θέμα, εδώ ο έρωτας, και να παρατηρήσουν τις σχέσεις που μπορεί να αναπτυχθούν μεταξύ των αναπαραστάσεων αυτών, όπως μεταξύ του ποιητικού λόγου και της εικόνας ή της μουσικής,
- να υιοθετήσουν στάση αποδοχής απέναντι στη διαφορετική άποψη, ως αποτέλεσμα των διαφορετικών αναπαραστάσεων ενός θέματος,
- να αντιληφθούν τις δυνατότητες επικοινωνίας που προσφέρουν τα διάφορα ψηφιακά μέσα και περιβάλλοντα: ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, το κινητό τηλέφωνο, οι σελίδες κοινωνικής δικτύωσης.

Διδακτικές πρακτικές

Στην Α΄ φάση οι μαθητές δούλεψαν ατομικά, καθώς στην ολομέλεια συζήτησαν σχετικά με την απόδοση του κειμένου του Λόγγου από τον Σαγκάλ, καθώς και για τη μελοποίηση του ποιήματος του Σολωμού από τον Χατζιδάκι. Στην επόμενη φάση εργάστηκαν σε ομάδες. Τις εργασίες τους τις ολοκλήρωσαν εκτός του σχολικού χρόνου.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Όπως δηλώνεται στο αρχικό σενάριο, η ιδέα του σεναρίου προέκυψε από το γεγονός ότι πολύ συχνά ζητάμε από τους μαθητές, μετά τη διδασκαλία ενός λογοτεχνικού κειμένου, να προχωρήσουν σε εικαστική αποτύπωση του περιεχομένου ή να συγκεντρώσουν οπτικοακουστικό υλικό σχετικό με το κείμενο (έργα ζωγραφικής, φωτογραφίες, βίντεο, τραγούδια). Στα ανθολόγια, εξάλλου, υπάρχουν ζωγραφικά έργα με συναφές περιεχόμενο με αυτό των κειμένων. Όμως, η δραστηριότητα αυτή δεν αναδεικνύει τη λειτουργική σχέση των διαφορετικών τρόπων αναπαράστασης του νοήματος, καθώς παρουσιάζει ξεκομμένους τους τρόπους αυτούς από τη διαδικασία πρόσληψης του νοήματος. Για τον λόγο αυτόν, με το σενάριο επιδιώξαμε να φανεί η

συνομιλία μεταξύ των τρόπων αυτών μέσα στο κείμενο. Ως θεματικός άξονας του σεναρίου επιλέχθηκε η ερωτική αγάπη, γιατί πολύ συχνά οι μαθητές επιλέγουν να εκφράσουν τέτοια συναισθήματα με ποιήματα.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο συνδέεται με τους βασικούς στόχους του Νέου Προγράμματος Σπουδών για τη λογοτεχνία στα πιλοτικά γυμνάσια σχετικά με τη χρήση νέων τεχνολογιών. Ανάμεσα σε αυτούς αναφέρεται ότι η νέα παιδαγωγική πρόταση στοχεύει: «να πολλαπλασιάσει τους διαθέσιμους μαθησιακούς πόρους που έχει στη διάθεσή του τώρα ο εκπαιδευτικός και το μαθητικό κοινό», «να διευρύνει το πολιτισμικό υπόβαθρο του μαθητή και της μαθήτριας προσφέροντας γνώσεις, πληροφορίες, ακούσματα, με άλλα λόγια, εμπειρίες που θα τον βοηθήσουν να διαμορφώσει προσωπικές ερμηνείες για το λογοτεχνικό κείμενο» και «να προωθήσει νέους τρόπους συνεργασίας των μαθητών και μαθητριών μεταξύ τους στην κατεύθυνση της διαπραγμάτευσης και συνοικοδόμησης του νοήματος (forum, blog, Facebook, Twitter, Wikis)» (Πρόγραμμα σπουδών για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στην υποχρεωτική εκπαίδευση, Οδηγός για τον εκπαιδευτικό, σ. 81).

Αλλά το σενάριο μπορεί να συνδεθεί και με το ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών, γιατί, σύμφωνα με αυτό: «η μεθοδική διδασκαλία στοχεύει και στη δημιουργία ευνοϊκών μαθησιακών συνθηκών που επιτρέπουν στον μαθητή να αναπτύσσει τους δικούς του μηχανισμούς πρόσληψης και να χαιρέται το μάθημα ως πνευματική περιπέτεια» (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο).

Η παρούσα εφαρμογή συνδέεται με τους παραπάνω στόχους, καθώς στόχευε στη δημιουργική αξιοποίηση των ΤΠΕ και τη δημιουργία ενός επικοινωνιακού περιβάλλοντος οικείου στους μαθητές, με στόχο τη συνοικοδόμηση του νοήματος.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Το σενάριο βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στην αξιοποίηση των ΤΠΕ. Συγκεκριμένα, οι μαθητές εργάστηκαν με το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου και το λογισμικό

δημιουργίας παρουσιάσεων, προκειμένου να δημιουργήσουν το δικό τους πολυτροπικό κείμενο. Τα προγράμματα αυτά επιλέχθηκαν γιατί προσφέρονταν για αλλαγές, βελτιώσεις και υπερσυνδέσεις, τις οποίες έκανε κάθε ομάδα. Ενώ στο συνταγμένο σενάριο οριζόταν το Wiki ως χώρος συνεργασίας της ομάδας και συνδιαμόρφωσης του κειμένου από τα μέλη της, οι μαθητές δεν εργάστηκαν σε αυτό το περιβάλλον, αλλά αναρτούσαν το προτεινόμενο υλικό τους και τις εργασίες τους στην κλειστή ομάδα στο Facebook.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Γ' Γυμνασίου

Μαρία Πολυδούρη, «[Γιατί μ' αγάπησες](#)»

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Λόγγος, [Δάφνης και Χλόη](#), 2, 4-7

Δ. Σολωμός, «[Το όνειρο](#)»

Carol Ann Duffy, «Μήνυμα», *Ανθολόγιο ερωτικής ποίησης*, εισ.-μτφρ. Χ. Βλαβιανός, 81. Αθήνα: Πατάκης,.

Ιστοσελίδες

[Δάφνης και Χλόη -Μουσείο Tériade](#)

Διονύσιος Σολωμός, «[Το όνειρο](#)»

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Στο αρχικό σενάριο προβλεπόταν η κατανομή των τεσσάρων ωρών σε δύο συνεχόμενα δίωρα, κάτι που όμως δεν ήταν δυνατό στην εφαρμογή, γιατί δεν δίδασκα στο τμήμα δύο ώρες την ίδια μέρα. Όλες οι διδακτικές ώρες εφαρμογής του σεναρίου πραγματοποιήθηκαν στην αίθουσα διδασκαλίας, κάτι που σήμαινε περαιτέρω διαφοροποίηση από το συνταγμένο σενάριο, στο οποίο προβλεπόταν η πραγματοποίηση των συναντήσεων στο εργαστήριο πληροφορικής. Όμως, το εργαστήριο δεν ήταν διαθέσιμο παρά ελάχιστες ώρες την εβδομάδα, οι οποίες δεν συνέπιπταν με τις ώρες εφαρμογής του σεναρίου. Ωστόσο, η αδυναμία πρόσβασης

στο εργαστήριο δεν αποτέλεσε πρόβλημα, καθώς δουλέψαμε με τους διαθέσιμους φορητούς υπολογιστές, ενώ είχαμε διαθέσιμη ασύρματη σύνδεση στο διαδίκτυο. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στην τάξη δεν παρευρίσκονταν οι καθηγητές των Εικαστικών και της Μουσικής, παρά τις προτάσεις του συνταγμένου σεναρίου, καθώς εκείνοι ήταν απασχολημένοι στο μάθημά τους και η αλλαγή του ωρολογίου προγράμματος δεν ήταν δυνατή.

1^η ώρα

Την πρώτη ώρα της εφαρμογής, οι μαθητές βρίσκονταν σε μετωπική διάταξη στην τάξη, καθώς οι δραστηριότητες έγιναν στην ολομέλεια της τάξης και επομένως δεν ήταν απαραίτητος ακόμα ο χωρισμός σε ομάδες. Πριν δοθεί το [Φύλλο εργασίας 1](#), τους ενημέρωσα ότι για τις επόμενες τέσσερις διδακτικές ώρες θα ασχολούμασταν με ένα θέμα που θεωρούσα ότι θα τους ενδιέφερε, δηλαδή την έκφραση του έρωτα μέσα από διάφορες μορφές τέχνης, και συγκεκριμένα την ποίηση, τη μουσική και τη ζωγραφική. Το σενάριο τελικά ολοκληρώθηκε σε πέντε διδακτικές ώρες.

Αρχικά, εξήγησα ότι θα διερευνούσαμε την απόδοση του συναισθήματος αυτού στη λογοτεχνία, τη μουσική και τη ζωγραφική, ενώ στη συνέχεια θα έπρεπε οι ίδιοι οι μαθητές να προχωρήσουν σε δικές τους επιλογές από αυτές τις μορφές τέχνης, προκειμένου να εκφράσουν το συναίσθημα του έρωτα. Η ανίχνευση της σχέσης μεταξύ των τεχνών αυτών αποτελούσε στόχο του συνταγμένου σεναρίου, ώστε να διαφανεί το στοιχείο της πολυτροπικότητας που ενυπάρχει στο λογοτεχνικό κείμενο. Αυτόν τον στόχο έθεσα και κατά την εφαρμογή. Οι μαθητές αντέδρασαν αρκετά θετικά, αλλά παρατήρησα και κάποια αμηχανία σε μερικούς.

Κατόπιν, δόθηκε στους μαθητές το [Φύλλο εργασίας 1](#). Η πρώτη δραστηριότητα στόχευε στη δημιουργία μιας πρώτης εικόνας του έρωτα μέσα από τα μάτια των μαθητών. Ενώ στο συνταγμένο σενάριο προβλεπόταν να προκύψει η εικόνα αυτή μέσα από ένα παιχνίδι («Αν ήταν ο έρωτας χρώμα/ τοπίο/ μουσική/ σχήμα, τι θα ήταν;»), στην εφαρμογή επιλέχθηκε η αποτύπωση της άποψής τους με ένα συννεφόλεξο, με την αξιοποίηση του [Wordle](#). Συγκεκριμένα, αφού τέθηκε η ερώτηση

Μα είναι αλήθεια όλα αυτά που λέγονται για τον έρωτα;, ζητήθηκε από τους μαθητές να πουν λέξεις που τους έρχονται στο μυαλό όταν ακούν τη λέξη «έρωτας». Η διαφοροποίηση αυτή έγινε όχι μόνο για εξοικονόμηση χρόνου, αλλά και γιατί το συγκεκριμένο περιβάλλον αποδίδει με παιγνιώδη και ενδιαφέροντα αισθητικά τρόπο τη γνώμη που έχει μια ομάδα γύρω από ένα θέμα. Ακούστηκαν αρκετές λέξεις και για την καθεμιά ζήτησα να εκφράσουν οι μαθητές τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους. Αφού συγκεντρώσαμε τις λέξεις, δημιουργήθηκε το ακόλουθο συννεφολέξο, το οποίο και αποθηκεύσαμε στον υπολογιστή:

Οι επόμενες δραστηριότητες του πρώτου φύλλου στόχευαν στο να σκεφτούν οι μαθητές τη σχέση του λογοτεχνικού λόγου και της ζωγραφικής του απεικόνισης. Τους δόθηκε απόσπασμα από το *Δάφνις και Χλόη* του Λόγγου, ενώ παράλληλα προβαλλόταν στην τάξη το απόσπασμα από την *Ανθολογία Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας*, στην ηλεκτρονική του μορφή, στις [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#). Η ηλεκτρονική προβολή εξυπηρέτησε τον στόχο γνωριμίας των μαθητών με το περιβάλλον των [Ψηφίδων](#), έτσι ώστε να είναι σε θέση να το επισκεφθούν και να

εργαστούν με αυτό στο μέλλον. Διαβάσαμε το απόσπασμα και πολύ σύντομα συζητήσαμε για την επίδραση του έρωτα στη ζωή των προσώπων που εμφανίζονται στο απόσπασμα. Κάποιοι μαθητές, μάλιστα, παρατήρησαν ότι και οι ίδιοι είχαν αποτυπώσει κάποιες από αυτές τις «συνέπειες» στο συννεφολεξό τους.

Στη συνέχεια, με τη χρήση του λογισμικού δημιουργίας παρουσιάσεων, πρόβαλα ορισμένες από τις λιθογραφίες του Μαρκ Σαγκάλ για την εικονογράφηση του έργου *Δάφνις και Χλόη* σε έκδοση του Tériade (Στρατή Ελευθεριάδη)¹ (βλ. συνοδευτικό αρχείο). Ζήτησα από τους μαθητές να παρατηρήσουν τη συνομιλία κειμένου και ζωγραφικών έργων και να εντοπίσουν σημεία στη ζωγραφική αποτύπωση, τα οποία παραπέμπουν σε στοιχεία του κειμένου ή αναπαράγουν τη γενικότερη ατμόσφαιρά του. Αυτό που τους έκανε ιδιαίτερη εντύπωση και ήταν από τα πρώτα σημεία που παρατήρησαν, ήταν η ζωηρότητα και η ένταση των χρωμάτων, κυρίως στην απόδοση της φύσης. Ξεχώρισαν το πράσινο, το οποίο τους δημιουργούσε αίσθηση ηρεμίας, και το κόκκινο, το οποίο ταύτιζαν με το πάθος του έρωτα. Οι μαθητές σχολίασαν την ομοιότητα του κήπου με τον «παράδεισο», καθώς και την ομοιότητα των δυο παιδιών με τον Αδάμ και την Εύα. Επίσης, παρατήρησαν ότι «τα σώματα των παιδιών, του Δάφνη και της Χλόης, μοιάζουν να πετούν στον αέρα, λες και ο έρωτας τους κάνει ανάλαφρους και τους δίνει υπερφυσικές ιδιότητες». Ακόμη, ζήτησα από τους μαθητές να συσχετίσουν χωρία του κειμένου με συγκεκριμένες λιθογραφίες· εκείνοι σχολίασαν ότι η ζωγραφική απεικόνιση είναι «πιο πλούσια, με περισσότερες λεπτομέρειες».

Την επόμενη διδακτική ώρα δεν προχωρήσαμε στη συνέχεια του σεναρίου, γιατί είχαμε το διαγώνισμα του δεύτερου τριμήνου. Είχα επιλέξει να ξεκινήσω την εφαρμογή του σεναρίου μία ώρα πριν το διαγώνισμα για συγκεκριμένους λόγους: βρισκόμασταν στη μέση μιας πολύ φορτωμένης περιόδου για τα παιδιά λόγω διαγωνισμάτων, και για τον λόγο αυτόν θέλησα να αποφορτίσω τους μαθητές από το άγχος ενός ακόμη διαγωνίσματος, αυτού της λογοτεχνίας. Έτσι, αντί να αφιερώσω

¹ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο `sagkal_dafnis_xloi`.

την ώρα σε επανάληψη –ως είθισται (!)– εν όψει του διαγωνίσματος, προτίμησα να προχωρήσουμε στις δραστηριότητες του σεναρίου, οι οποίες απείχαν από την τυπική διδακτική διαδικασία.

2^η ώρα

Η δεύτερη ώρα του σεναρίου ξεκίνησε με την ακρόαση του μελοποιημένου από τον Μ. Χατζιδάκι ποιήματος «Το όνειρο» του Δ. Σολωμού, όπως όριζε το [Φύλλο Εργασίας 2](#), το οποίο ήταν κοινό για όλους τους μαθητές, στους οποίους επίσης δόθηκαν και οι στίχοι του ποιήματος σε φωτοτυπία. Μετά την πρώτη ακρόαση, τους ζήτησα να μιλήσουμε για τα συναισθήματα τα οποία τούς δημιούργησε η μουσική: τα παιδιά μίλησαν κυρίως για «γαλήνη, ευτυχία, ηρεμία, χαλάρωση», ενώ δεν έλειψε πάντως και η έκφραση δυσαρέσκειας από κάποιους. Ακούσαμε το τραγούδι ακόμα μία φορά, αφού τους είχα ζητήσει να προσέξουν τα σημεία στα οποία αποδίδονται μουσικά το όνειρο και ο ουρανός που «ανοίγει» από το γέλιο του αγαπημένου προσώπου. Οι απαντήσεις των μαθητών δεν ήταν ιδιαίτερα αναλυτικές: για παράδειγμα, δεν σχολιάστηκε η αλλαγή του τόνου ή η επανάληψη κατά την περιγραφή του ονείρου. Δεν νομίζω, λοιπόν, ότι έγινε κατανοητή η σύνδεση μουσικής και ποιητικού λόγου, γιατί προφανώς ήταν κάτι με το οποίο οι μαθητές δεν ήταν εξοικειωμένοι, αλλά βέβαια ήταν ελάχιστος και ο χρόνος ενασχόλησης με μια τέτοια δραστηριότητα. Αυτό το γνώριζα, φυσικά, αλλά ήλπιζα ότι θα τους συγκινούσε η μελοποίηση και θα τους παρακινούσε να συνδέσουν και τους στίχους με το συναίσθημα που θα τους δημιουργούσε. Επιπλέον, συνειδητοποίησα ότι το μουσικό αυτό είδος είναι εντελώς άγνωστο στους μαθητές και το αντιμετωπίζουν μάλλον με αποδοκιμασία, ή τουλάχιστον με αμηχανία.

Αφού το μέρος αυτό του σεναρίου ολοκληρώθηκε, στη συνέχεια θα προχωρούσαμε στην παρουσίαση, από τους μαθητές πια, μιας πολυτροπικής μεταγραφής ενός ποιήματος σύμφωνα με τις δικές τους επιλογές. Η τάξη χωρίστηκε σε έξι ομάδες –οι οποίες είχαν δημιουργηθεί σε άλλες δραστηριότητες, πριν την εφαρμογή του σεναρίου. Δόθηκε το ίδιο φύλλο εργασίας, κοινό ως προς τις

δραστηριότητες, αλλά όχι ως προς το κείμενο με το οποίο θα ασχολούνταν. Τρεις από τις ομάδες ανέλαβαν το ποίημα της Μαρίας Πολυδούρη, [«Γιατί μ' αγάπησες»](#), ενώ στις υπόλοιπες τρεις δόθηκε το ποίημα της Carol Ann Duffy, [«Μήνυμα»](#). Το πρώτο περιλαμβάνεται στο ανθολόγιο της Γ΄ Γυμνασίου και αποδίδει με πολύ ξεχωριστό τρόπο το θέμα του έρωτα, ενώ το δεύτερο επιλέχθηκε τόσο γιατί αναφέρεται σε πολύ οικεία θέματα των μαθητών, δηλαδή την επικοινωνία με το κινητό, όσο και διότι τονίζει και την ανεπαρκή, ενίοτε, επικοινωνία μέσω αυτού.

Σύμφωνα και με το αρχικό σενάριο, επιδίωξη αυτού του φύλλου εργασίας ήταν να δημιουργήσει ένα επικοινωνιακό περιβάλλον για τους μαθητές, το οποίο θα τους ενέπλεκε βιωματικά στην προσέγγιση των κειμένων και θα έδειχνε ότι η λογοτεχνία συμπορεύεται με την πραγματικότητά τους. Έτσι, οι οδηγίες που τους δόθηκαν ήταν ότι θα έπρεπε να παρουσιάσουν τον τρόπο με τον οποίο προσλαμβάνουν εκείνοι το ποίημα, προκειμένου να πετύχουν τον σκοπό τους, την επικοινωνία με το αγαπημένο πρόσωπο. Για τον λόγο αυτόν, εξάλλου, το φύλλο εργασίας δεν περιλάμβανε παρά προτάσεις για το τι θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν στο πολυτροπικό κείμενο που θα δημιουργούσαν. Στόχος ήταν να ακουστεί η δική τους φωνή μέσα από την πολυτροπική μεταγραφή του ποιήματος, με απώτερο σκοπό, όπως προβλεπόταν και από το συνταγμένο σενάριο, να αποκωδικοποιηθεί ουσιαστικά το κείμενο και οι μαθητές να του δώσουν τη δική τους ερμηνεία.

Οι απορίες των μαθητών σχετικά με το υλικό που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν ήταν αρκετές. Τους ενημέρωσα, λοιπόν, ότι είχα δημιουργήσει μια μυστική ομάδα στο Facebook με το όνομα «Πολυδούρη-Duffy», στο πλαίσιο της οποίας μπορούσαν να συγκεντρώνουν υλικό –εικόνες, τραγούδια, βίντεο, σχόλια– για να το χρησιμοποιήσουν στις εργασίες την επόμενη διδακτική ώρα. Η δημιουργία της κλειστής ομάδας και η προοπτική συνεργασίας στο Facebook τούς ενθουσίασε. Μάλιστα, μία μαθήτρια ανέλαβε, αφού έγινε δεκτή από εμένα στην ομάδα, να καλέσει και τους υπόλοιπους για να εγγραφούν. Πραγματικά, την ίδια μέρα είχε εγγραφεί το μεγαλύτερο μέρος της τάξης. Η σελίδα στο Facebook:

Στη σελίδα αυτή ανήρτησα και τα φύλλα εργασίας, σε περίπτωση που κάποιος μαθητής ήθελε να αρχίσει να δημιουργεί υπερσυνδέσεις σε λέξεις του ποιήματος της ομάδας του. Με αυτόν τον τρόπο θα είχαν προετοιμαστεί για την επόμενη διδακτική ώρα.

3^η-4^η ώρα

Κατά τις δύο επόμενες διδακτικές ώρες, οι έξι ομάδες εργάστηκαν στην τάξη και πάλι με τους πέντε φορητούς υπολογιστές του σχολείου και έναν φορητό δικό μου. Υπήρχε σύνδεση στο διαδίκτυο και έτσι προχώρησαν σε αναζήτηση εικόνων, βίντεο, τραγουδιών, για να κάνουν υπερσυνδέσεις. Στις μέρες που μεσολάβησαν μεταξύ των δύο διδακτικών ωρών, αναρτούσαν υλικό στην ομάδα στο Facebook, προκειμένου να

το βλέπουν όλα τα μέλη και να ολοκληρώσουν τελικά τις εργασίες τους την επόμενη διδακτική ώρα στο σχολείο.

Πάντως, τα περισσότερα τραγούδια, τα βίντεο και οι εικόνες που αναρτήθηκαν και παρουσιάστηκαν από τους μαθητές, δεν ταίριαζαν με το ύφος των ποιημάτων. Το κριτήριο επιλογής τους, ειδικά για τα τραγούδια, ήταν προφανώς τα δικά τους ακούσματα, τα τραγούδια του συρμού, και μάλιστα από πολύ συγκεκριμένο είδος «λαϊκοπόπ» μουσικής.

5^η ώρα

Την τελευταία ώρα του σεναρίου έγινε η παρουσίαση των εργασιών τους.² Οι ομάδες πρόβαλαν το ποίημα της ομάδας τους σε έγγραφο με υπερσυνδέσεις που είχαν κάνει. Στο σχόλιο που έκανα, σχετικά με το ύφος των επιλογών τους, απάντησαν ότι με αυτόν τον τρόπο εκείνοι θα απευθύνονταν στα αγαπημένα τους πρόσωπα, γιατί ήξεραν ότι θα άρεσε σε εκείνα.

Στο συνταγμένο σενάριο προβλεπόταν να δοθεί και φύλλο αξιολόγησης στους μαθητές. Όμως, ήδη είχαμε ξεπεράσει το τετράωρο και έτσι δεν προχωρήσαμε σε αυτήν τη δραστηριότητα.

² Βλ. τους υποφακέλους στον Φάκελο Τεκμηρίων.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

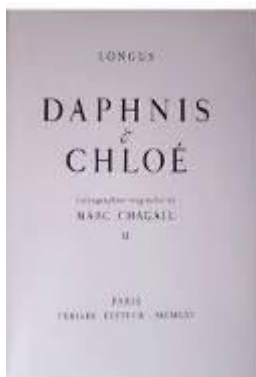
1^ο Φύλλο εργασίας (Κοινό)

«Μα είναι αλήθεια όλα αυτά που λέγονται για τον έρωτα;» μπορεί να έχετε αναρωτηθεί. Πώς το σκέφτεστε εσείς άραγε; Ποιες λέξεις σάς έρχονται στο μυαλό ακούγοντας τη λέξη «έρωτας»; Ας τις καταγράψουμε για να τις αποτυπώσουμε σε ένα συννεφόλεξο με το Wordle.

Και οι καλλιτέχνες πώς έχουν μιλήσει για τον έρωτα;

✓ Ας διαβάσουμε ένα πολύ μικρό απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Δάφνης και Χλόη*, ένα μυθιστόρημα που αναφέρεται στο ζύπνημα του έρωτα.

✓ Τι εντυπώσεις σας δημιούργησε; Ας το συζητήσουμε.

Ας δώσουμε τον λόγο στις εικαστικές τέχνες. Θα δούμε όλοι μαζί πώς ένας πολύ σημαντικός ζωγράφος, ο Μαρκ Σαγκάλ, απεικόνισε την ιστορία του Δάφνη και της Χλόης με τον χρωστήρα του. Για αυτό ας δούμε τις έγχρωμες λιθογραφίες του Μαρκ Σαγκάλ.

✓ Ας παρατηρήσουμε τα χρώματα, τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζει το περιβάλλον, την κίνηση των σωμάτων.

✓ Ποια σημεία του κειμένου που διαβάσαμε βρίσκετε να έχουν εμπνεύσει τον Σαγκάλ; Μπορείτε να αντιγράψετε το απόσπασμα που διαβάσαμε σε ένα έγγραφο και πάνω σε αυτό να εντοπίσετε με την πένα επισήμανσης τα σημεία αυτά.

2ο Φύλλο εργασίας (Κοινό)

- ☑ Μετά τη λογοτεχνία και τη ζωγραφική, ήρθε τώρα η σειρά της μουσικής να μας μιλήσει για τον έρωτα.
 - ✓ Ποια εντύπωση νομίζετε ότι δημιούργησε το ποίημα του Σολωμού, «[Το όνειρο](#)», και έδωσε την έμπνευση στον Μάνο Χατζιδάκι να συνθέσει το ομώνυμο τραγούδι του;
 - ✓ Πώς η μουσική παρακολουθεί την αφήγηση του ονείρου, πώς σχολιάζει το «γέλιο», τον «ανοιχτό ουρανό», ... σημεία του παιχνιδιού του έρωτα;

3^ο Φύλλο εργασίας (Ομάδες Α, Β, Γ)

Μα πώς να πρωτομιλήσεις για τον έρωτα;

- ☑ Μετά από αυτό το σύντομο ταξίδι στον κόσμο του λόγου, του χρώματος και της μουσικής, σε μια από τις διαδρομές σας στο διαδίκτυο πέφτετε πάνω σε ένα [ποίημα](#) της **Μαρίας Πολυδούρη**, που σας κίνησε το ενδιαφέρον, γιατί μιλούσε για το θέμα που θίξαμε και που τελευταία σας απασχολεί, την ερωτική αγάπη.

- ✓ Το ποίημα σας συναρπάζει τόσο, που αμέσως σκέφτεστε ότι, αν το στείλετε σε όποιον/-α σας έχει κάνει να νιώσετε το συναίσθημα αυτό, θα είναι ένας τρόπος να του/της δείξετε τα συναισθήματά σας.

Αλλά πάλι διστάζετε! Το ποίημα έχετε την εντύπωση ότι τα λέει όλα, μοιάζει τόσο με ένα γράμμα, ένα μήνυμα που θα θέλατε και εσείς να στέλνατε! Δεν είναι όμως δικό σας! και εσείς θέλετε να του/της μιλήσετε με τον δικό σας τρόπο.

Και αν τα συνδυάζετε; (!!!) 💡 (Τι ιδέα!!) Αν του/της στέλνατε το ποίημα, αλλά να εκφράζατε ταυτόχρονα και τον τρόπο που αυτό μιλάει σε σας;

- 🚩 Τι εννοώ; Δείξτε του/της τι σκέφτεστε όταν διαβάζετε το ποίημα.

Ο καθένας μας, εξάλλου, φέρνει άλλα στο μυαλό του όταν διαβάζει ένα ποίημα!

✚ Πώς θα γίνει αυτό; Μα με τα μέσα που κυρίως χρησιμοποιείτε!

- ✓ Τον υπολογιστή,
- ✓ το κινητό,
- ✓ τα τραγούδια που ακούτε,

ΛΙΓΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΚΟΜΗ!!

- ✓ τις φωτογραφίες και τα βίντεο που βλέπετε και δημιουργείτε,
 - ✓ τα ποστ και τα σχόλια που κάνετε στο fb, το twitter,
 - ✓ κάποια blogs που μπορεί να έχετε ή να συμμετέχετε και όποιον άλλο τρόπο σκεφτεί ο καθένας σας για να πλησιάσει το αγαπημένο του πρόσωπο
- ✚ Έτσι, το ποίημα θα πάρει άλλες διαστάσεις, θα έχει πια το νόημα που εσείς θα του δώσετε, χωρίς να προδώσετε και την αρχική ιδέα που εκφράζει.
- ✓ Μπορείτε να αντιγράψετε το ποίημα σε ένα έγγραφο ή σε ένα αρχείο παρουσίασης και να δημιουργήσετε στα σημεία που θέλετε **συνδέσεις** ηλεκτρονικά με τις εικόνες, τα τραγούδια, τις φωτογραφίες, τα

βίντεο, κάποιο άλλο ποίημα που βρίσκετε ή δημιουργείτε τις σκέψεις σας, τα σχόλιά σας, τα μηνύματα που θέλετε να του/της στείλετε. Στη συνέχεια, μπορείτε να του/της το στείλετε με ηλεκτρονικό μήνυμα και ...να περιμένετε την ανταπόκρισή του/της!!

✓ Πώς μπορείτε να δουλέψετε στην ομάδα;

- Στην κλειστή ομάδα που δημιουργήσαμε στο Facebook, μπορείτε να αναρτήσετε ό,τι θέλετε, να συζητήσετε πάνω στις επιλογές σας -ο καθένας αιτιολογεί την άποψή του γραπτά στα σχόλια- και να καταλήξετε στη μορφή του νέου ψηφιακού κειμένου σας.
- Ακούστε τι έχουν να προτείνουν οι συμμαθητές σας! Μπορεί να έχουν μια καλή ιδέα που δεν είχατε σκεφτεί!
- Θα έχετε στη διάθεσή σας δύο διδακτικές ώρες και μπορείτε να δουλέψετε και εκτός σχολείου στο σπίτι σας ή και σε κάποια συνάντησή σας όλα τα μέλη της ομάδας.

Το νέο σας κείμενο θα το παρουσιάσετε στην ολομέλεια της τάξης και ετοιμαστείτε να δεχτείτε τα σχόλια όλων μας!! Ίσως και αυτού/-τής στον οποίο/α το απευθύνετε!

3^ο Φύλλο εργασίας (Ομάδες Δ, Ε, ΣΤ)

Μα πώς να πρωτομιλήσεις για τον έρωτα;

☑ Μετά από αυτό το σύντομο ταξίδι στον κόσμο του λόγου, του χρώματος και της μουσικής, σε μια από τις διαδρομές σας στο διαδίκτυο πέφτετε πάνω σε ένα **ποίημα** της Carol Ann Duffy που σας κίνησε το ενδιαφέρον, γιατί μιλούσε για το θέμα που θίξαμε και που τελευταία σας απασχολεί, την ερωτική αγάπη.

✓ Το ποίημα σας συναρπάζει τόσο, που αμέσως σκέφτεστε ότι, αν το στείλετε σε όποιον/-α σας έχει κάνει να νιώσετε το συναίσθημα αυτό, θα είναι ένας τρόπος να του/της δείξετε τα συναισθήματά σας.

Αλλά πάλι διστάζετε! Το ποίημα έχετε την εντύπωση ότι τα λέει όλα, μοιάζει τόσο με ένα γράμμα, ένα μήνυμα που θα θέλατε και εσείς να στέλνατε! Δεν είναι όμως δικό σας! και εσείς θέλετε να του/της μιλήσετε με τον δικό σας τρόπο.

Και αν τα συνδυάζατε; (!!!) 💡 (Τι ιδέα!!) Αν του/της στέλνατε το ποίημα, αλλά να εκφράζατε ταυτόχρονα και τον τρόπο με τον οποίο αυτό μιλάει σε σας;

✚ Τι εννοώ; Δείξτε του/της τι σκέφτεστε όταν διαβάζετε το ποίημα.

Ο καθένας μας, εξάλλου, φέρνει άλλα στο μυαλό του όταν διαβάζει ένα ποίημα!

✚ Πώς θα γίνει αυτό; Μα με τα μέσα που κυρίως χρησιμοποιείτε!

- ✓ Τον υπολογιστή,
- ✓ το κινητό,
- ✓ τα τραγούδια που ακούτε,
- ✓ τις φωτογραφίες και τα βίντεο που βλέπετε και δημιουργείτε,

ΛΙΓΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΚΟΜΗ!!

- ✓ τα ποστ και τα σχόλια που κάνετε στο fb, το twitter,
- ✓ κάποια blogs που μπορεί να έχετε ή να συμμετέχετε, και όποιον άλλο τρόπο σκεφτεί ο καθένας σας για να πλησιάσει το αγαπημένο του πρόσωπο

✚ Έτσι, το ποίημα θα πάρει άλλες διαστάσεις, θα έχει πια το νόημα που εσείς θα του δώσετε, χωρίς να προδώσετε και την αρχική ιδέα που εκφράζει.

- ✓ Μπορείτε να αντιγράψετε το ποίημα σε ένα έγγραφο ή σε ένα αρχείο παρουσίασης και να δημιουργήσετε στα σημεία που θέλετε **συνδέσεις** ηλεκτρονικά με τις εικόνες, τα τραγούδια, τις φωτογραφίες, τα βίντεο, κάποιο άλλο ποίημα που βρίσκετε ή δημιουργείτε τις

σκέψεις σας, τα σχόλιά σας, τα μηνύματα που θέλετε να του/της στείλετε. Στη συνέχεια, μπορείτε να του/της το στείλετε με ηλεκτρονικό μήνυμα και ... να περιμένετε την ανταπόκρισή του/της!!

- ✓ Πώς μπορείτε να δουλέψετε στην ομάδα;
 - Στην κλειστή ομάδα που δημιουργήσαμε στο Facebook, μπορείτε να αναρτήσετε ό,τι θέλετε, να συζητήσετε πάνω στις επιλογές σας -ο καθένας αιτιολογεί την άποψή του γραπτά στα σχόλια- και να καταλήξετε στη μορφή του νέου σας ψηφιακού κειμένου.
 - Ακούστε τι έχουν να προτείνουν οι συμμαθητές σας! Μπορεί να έχουν μια καλή ιδέα που δεν είχατε σκεφτεί!
 - Θα έχετε στη διάθεσή σας δύο διδακτικές ώρες και μπορείτε να δουλέψετε και εκτός σχολείου στο σπίτι σας ή και σε κάποια συνάντησή σας όλα τα μέλη της ομάδας.
 - Το νέο σας κείμενο θα το παρουσιάσετε στην ολομέλεια της τάξης και ετοιμαστείτε να δεχτείτε τα σχόλια όλων μας!! Ίσως και αυτού/-τής στον οποίο/α το απευθύνετε!!

Z. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Στην εφαρμογή του σεναρίου, θα μπορούσαμε να ζητήσουμε και τη συνδρομή των καθηγητών Εικαστικών και Μουσικής, αν το ωρολόγιο πρόγραμμα το επέτρεπε ή αν υπήρχε δυνατότητα για μεγαλύτερη ευελιξία.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η εφαρμογή αυτού του σεναρίου, το οποίο αναφερόταν στο θέμα του έρωτα, κατέδειξε όχι μόνο το προφανές, δηλαδή το πόσο διαφορετικά αντιμετωπίζουν το θέμα οι διαφορετικές γενιές –της εκπαιδευτικού και των μαθητών–, αλλά και ότι τελικά μπορεί το παραγόμενο αποτέλεσμα να απέχει σε πολύ μεγάλο βαθμό από το αναμενόμενο.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Οδηγός για τον εκπαιδευτικό. Στο πλαίσιο της πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Με συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε. Κ. Τ.)

<http://ebooks.edu.gr/info/newps/%CE%93%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B1%20-%20%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%AF%CE%B1/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82%20%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%93%CF%85%CE%BC%CE%BD%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF.pdf>

[Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο](#)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Carol Ann Duffy, [Μήνυμα](#)

Φροντίζω το κινητό τώρα
σαν πληγωμένο πουλί.

Μηνύματα, μηνύματα, μηνύματα
γεμάτα με τις βαρυσήμαντες λέξεις μας.

Διαβάζω πάλι το πρώτο,
το δεύτερο, το τρίτο,

αναζητώντας τα μικρά σου xx,
νιώθοντας παράλογη.

Οι κώδικες που στέλνουμε
φτάνουν με σπασμένη χορδή.

Προσπαθώ να φανταστώ τα χέρια σου,
η εικόνα τους είναι θολή.

Τίποτα από όσα οι αντίχειρές μου πατούν
δεν θ' ακουστεί ποτέ.

(μετάφραση Χάρης Βλαβιανός)